

sporočilo: »Pod mogočno, več kot 700 let staro lipo v Ravnici, se je vedno pelo. Moški pevski zbor LIPA iz Ravnice se s pomočjo ZKD Nova Gorica trudi, da slovenska pesem v Ravnici odmeva tudi danes in se bo razlegala po vasi tudi v prihodnosti.«

Zbornik je posvečen vsem ljubiteljem Goriške kulture nekoč in danes. Poleg vseh avtorjev besedil so v uredniškem odboru sodelovale mag. Darinka Kozinc, Petra Paravan in odgovorna urednica Polona Kante Pavlin. Fotografije današnje Nove Gorice na naslovnici in notranjih straneh med poglavji so delo fotografa in slikarja Jerneja Skrta. Zbornik je oblikovala Nika Zuljan, lektorsko delo pa je opravila Anja Mugerli.

Nastanek zbornika sta strokovno podprla Pokrajinski arhiv v Novi Gorici in ZRC SAZU. K izidu knjige so pripomogli tudi Mestna občina Nova Gorica, Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, Zveza kulturnih društev Slovenije in občine Šempeter-Vrtojba, Renče-Vogrsko, Brda, Kanal ob Soči in Miren-Kostanjevica.

Uvodni zahvali mag. Martine Trampuž vsem ustvarjalcem zbornika in besedi glavne urednice Polone Kante Pavlin so v zborniku prispevali svoje misli: Miran Rustja, predsednik ZKD Nova Gorica, mag. Marko Repnik, direktor JSKD, Mija Aleš, predsednica ZKD Slovenije, mag. Jože Osterman, predsednik ZKD Slovenije, in župani občin, ki jih je zveza povezovala v preteklosti in jih povezuje tudi danes.

Naslov zbornika je pomenljiv, saj nosi ime po prireditvi Vesela Goriška, ki je med letoma 1956 in 1961 spodbudila amaterske glasbenike, plesalce, recitatorje in posameznike, željne drugih umetnosti, da so razveseljevali občinstvo. In čeprav je v ljubiteljski kulturi vedno težko, največkrat zaradi pomanjkanja denarja, je prav v ljubiteljstvu ključ do ustvarjalnosti, druženja in veselja do življenja. Gre za prvo tovrstno delo v prostoru, ki pa hkrati odpira tudi nova vprašanja za raziskovanje v prihodnosti, je zborniku na pot napisala urednica zbornika Polona Pavlin Kante.

Ivanka Uršič

**Die Zukunft der Vergangenheit in der Gegenwart:
Archive als Leuchfeuer im Informationszeitalter.
Veröffentlichungen des Instituts für Österreichische
Geschichtsforschung, zvezek 71**

urednica: Elisabeth Schöggel-Ernst.

Dunaj: Böhlau Verlag, 2019, 284 strani.

Leta 2016 se je dunajski Inštitut za avstrijsko zgodovino pisje prvič v svojem dolgoletnem delovanju odločil, da bo tematika njegovega tradicionalnega zborovanja predstavitev dosežkov s področja arhivske znanosti. Logična posledica odločitve je bilo sodelovanje avstrijskih arhivov in strokovnih združenj pri pripravi in izvedbi zborovanja. Svoje moči so združili dunajski mestni in deželni arhiv, Gornjeavstrijski deželni arhiv, Štajerski deželni arhiv in avstrijsko arhivsko društvo. Znanstveni prispevki na zborovanju so bili objavljeni v pričujočem zborniku. Naslov zborovanja in publikacije je »Prihodnost preteklosti v sedanjosti: arhivi kot svetilniki v informacijski dobi«. Naslov temelji na prepletenosti treh časovnih entitet – preteklosti, sedanjosti in prihodnosti – v smislu usmerjenosti današnjega arhivskega strokovnega dela v prihodnost, vendar ob hkratnem upoštevanju pretekle kontinuitete tega dela. Podnaslov »Arhivi kot svetilniki v informacijski dobi« odraža hipotezo, da naj bi bile arhivske ustanove neke vrste »svetilniki, torej orientacijske oznake, in nudile pomoč v dobi preobilja informacij«. Gre torej za vprašanje vloge in pomena arhivov v okviru sodobne informacijske družbe.

Zbornik obsega 284 strani povečanega formata A5. Razdeljen je na pet večjih vsebinskih sklopov, na koncu publikacije pa so dodani še kontaktni podatki avtorjev prispevkov kakor tudi skupni imenski, krajevni ter stvarni indeks. Avtorji prispevkov, skupno jih je dvajset, so iz različnih držav, tudi iz Slovenije (Miroslav Novak). Članki nenemško govorečih avtorjev so v angleščini.

Prvi del zbornika sestavljata dva prispevka. Uredniško-izdajateljska trojica E. Schögl-Ernst, T. Stockinger in J. Wührer je napisala uvodno besedilo k zborniku. V njem predstavljajo vsebinska in organizacijska izhodišča za izvedbo zborovanja ter izdajo zbornika. Med drugim poudarijo zapis britanske arhivistke J. Hill: »*There has never been a more interesting time to be an archivist.*«⁹ Glavno sporočilo uvodnika je, da se morajo metode in strategije arhivskega strokovnega dela prilagoditi dobi, v kateri ima informacijska tehnologija vse večji vpliv. Avtorji menijo, da morajo arhivisti razviti nove veščine oziroma znanja, vendar pri tem ne smejo pozabiti prejšnjih veščin. To se jim zdi povsem v skladu s tudi siceršnjo značilnostjo arhivov: »*Novo pride zraven, ne da bi pri tem izpodrivalo staro.*«

Drugi prispevek uvodnega dela zbornika ima naslov »Pravica biti pomnjen in dolžnost do spominjanja«, napisala ga je L. Duranti. Od začetnega jedrnatega zgodovinskega pregleda pomena arhivov do poznega 18. stoletja preide k vprašanju pomena arhivov znotraj sodobne družbe. Po njenem mnenju mora vsak način hrambe, tudi dandanašnji v oblakih, zagotavljati zaupanje v avtentičnost oziroma verodostojnost gradiva. To pa ne pomeni, da se moramo ukvarjati samo z varstvom podatkov v gradivu, temveč si moramo prizadevati tudi za posredovanje le-teh javnosti. Prihodne generacije lahko namreč na podlagi zgodovinskega spomina razvijajo nove družbene vrednote. »*Zato pa verjamem,*« zaključí avtorica, »*da bodo arhivske ustanove v prihodnosti igrale vlogo prostora javnih razprav, promocije demokracije, gojenja svobodnega izražanja in družbene znanja, prostora izmenjave in učenja.*«

Pri naslednjem večjem vsebinskem sklopu gre za prikaz stanja na področju preučevanja arhivskega gradiva kot zgodovinskega vira. Kot prvi v tem sklopu predstavlja R. Kretschmar članek »Arhivsko viroslovje v zgodnjem 21. stoletju«. V njem predstavi potencialne, ki izhajajo s področja preučevanja arhivskih virov. Meni, da je človeštvo trenutno v »*začetnem digitalnem veku*«, ta pa nudi nove, širše možnosti predstavitve virov. Tako je deželni arhiv Baden-Württemberg oktobra 2016 začel projekt »Südwestdeutsche Archivalienkunde«. Gre za oblikovanje posebnega modula znotraj deželnega informacijskega sistema LEO-BW, ki se nanaša na preučevanje arhivskih virov iz jugozahodne Nemčije. To so lahko tako srednjeveške listine kot tudi elektronski dokumenti. Omenjeni modul bo imel spletno povezavo s podatkovno bazo, v kateri baden-württemberški arhiv omogoča dostop do vodnika po arhivskih fondih in zbirkah ter do drugih iskalnih pripomočkov. Avtor upa, da bodo rezultati projekta kot presek med viroslovjem in arhivistiko prispevali k »*obroditvi sadov*« na obeh področjih.

Prispevek H. Berwinkla se posveča področju dokumentalistike. Novosti v pisarniški opremi in spreminjajoča se pravila pisarniškega poslovanja so imela velik vpliv na nastajanje dokumentov 20. stoletja, tako da je bilo proizvedenega ogromno dokumentarnega gradiva, in to v zelo različnih pojavnih oblikah. Nastale so tudi nekatere vmesne stopnje nastajanja dokumentov, npr. stenoogramski zapis kot posrednik med narekom in njegovim končnim zapisom na papirju – s fenomenom nosilcev medijev kot prenosnikov vsebine se torej, tako Berwinkel, ne srečujemo šele s pojavom digitalnega gradiva, ampak že veliko prej. Dokumentalistika kot »*analiza procesov*« je po mnenju avtorja neke vrste »*hevrstika, ki se skozi kroge spoznanj bliža verjetni ugotovitvi*«. Pri tem se mu zdi pomembno, da se uveljavi kot »*pristna historična disciplina*«.

E. Kata je bila nekaj časa zaposlena v Arhivu ženskega in lezbičnega giba-

⁹ Prevod: »Še nikoli prej ni bilo bolj zanimivo biti arhivist.«

nja STICHWORT. V svojem prispevku razčleni vire za zgodovino sodobnih aktivističnih gibanj, in sicer z genetičnega, analitičnega in sistematičnega vidika. Pri genetičnem vidiku gre za raziskovanje nastanka dokumentov – v primerjavi z gradivom organizacij (korporacij) gradivo aktivističnih gibanj pogosto ne nastaja hierarhično in tudi ne po načelih pisarniškega poslovanja. Drugi, analitični vidik zajema notranje in zunanje značilnosti dokumentov – pri notranjih gre za semantiko, uporabo fraz ali izrazov, specifičnih za določeno obdobje ali regijo, za simbole ali znake, ki lahko čez nekaj desetletij postanejo raziskovalcem nerazumljivi, saj niso več v uporabi ipd. Tretji, sistematični vidik preučevanja virov pomeni različno tipizacijo gradiva (npr. razvrstitev dokumentov glede na hierarhične povezave, glede na namenskost ipd.). Avtorica meni, da je za gradivo družbenih gibanj najprimernejše razvrščanje po naslovniku (komu je bil torej nek dokument namenjen), vendar je tudi znotraj te kategorije možna nadaljnja tipizacija dokumentov.

Prispevek H. MacNeil »Zaupati dokumentom digitalne dobe« se ukvarja z vprašanjem zagotavljanja verodostojnosti podatkov (informacij), ki izhajajo iz gradiva, še zlasti digitalnega, saj je slednjega moč dokaj preprosto spreminjati in podvajati (reproducirati). Po njenem prepričanju verodostojnost ne temelji samo na načelu provenience in varni hrambi gradiva, temveč tudi na dokazovanju neprekinjene kontinuitete hrambe. »In nazadnje,« meni avtorica, »temelji kredibilnost /.../ digitalnih dokumentov na naši zmožnosti, da predstavimo verodostojnost načel, strategij in praks, po katerih smo jih upravljali«.

Tretji večji vsebinski sklop obsega področje vrednotenja gradiva in s tem povezanega ohranjanja kulturne dediščine. H. Penz, zaposlena v arhivu avguštinskega samostana Herzogenburg, predstavlja dediščino arhivov katoliških redovnih skupnosti. »Samostanski arhivi se v arhivskih zgodovinopisnih besedilih po koncu srednjega veka obravnavajo le obrobno ali pa sploh ne,« ugotavlja avtorica in meni, da se tudi avstrijski zakon o spomeniškem varstvu v tistem delu, kjer omenja cerkveno dediščino kot kulturni spomenik, v glavnem nanaša na gradivo starejšega obdobja. Tako ni čudno, da so se v nekaterih samostanskih arhivih ohranili le drobci iz vsakdanjega življenja samostana. Novi koncepti vrednotenja gradiva bodo prihodnjim rodovom zapustili bogatejšo kulturno dediščino redovnih skupnosti.

O (ne)zahtevnosti vrednotenja kot »kraljevski disciplini arhivskega kanoana« piše M. Buchholz. Avtor predstavi člene iz avstrijskega zakona o spomeniškem varstvu, v katerih je določeno, katero gradivo ima značaj arhivskega. V nadaljevanju opomni še na kodeks arhivske etike, ki ga je oblikoval Mednarodni arhivski svet. Ker na področju vrednotenja ne obstaja neka objektivna absolutna resnica, bi lahko rekli, da vrednotenje ni pretirano zahtevno. Po drugi strani ima arhivist v tem postopku z vidika etike obvezo ohraniti gradivo, ki je pomembno za kulturno dediščino. Vendar, kot meni avtor, teoretično se da raziskovati prav vse. Ima zato gradivo, ki je zanimivo za raziskovalce, večjo vrednost od gradiva, ki služi zagotavljanju pravne varnosti? Prispevek se zaključi z ugotovitvijo, da mora biti vrednotenje transparentno. Obstajajo celo mnjenja o tem, da bi morali arhivisti za postopek vrednotenja, če bi bilo potrebno, odgovarjati pred upravnim sodiščem, četudi na temelju razzsodbe prejšnje stanje ne more biti povrnjeno.

Prispevek »Digitalne slike – kaj se sme, kaj je moč ohraniti?« M. J. Pfeifferja se ukvarja z vprašanjem problemov vrednotenja digitalnega fotografskega gradiva. Enega od glavnih vzrokov težavnega vrednotenja vidi avtor v obvladovanju velike količine slik in z njimi povezanih podatkov. V praksi je vrednotenje take množice podatkov z zdajšnjim načinom arhivskega dela nemogoče. Da ne bi v prihodnje prihajalo do arhiviranja »samo zavoljo arhiviranja«, poziva strokovne kolege in kolegice k ustvarjalnosti in pogumu, da na podlagi novih orodij sooblikujejo nov koncept sistematičnega vrednotenja digitalnih fotografij. Po avtorjevem mnenju bodo uporabnike gradiva tudi v prihodnosti zanimala vprašanja,

ki pojasnjujejo časovne in vzročno-posledične povezave: »Kdo je kaj, kje, kdaj in kako, čemu, v katerih pogojih nekaj storil?« Če neka slika uporabniku teh informacij ne da, se postavlja vprašanje, čemu jo sploh ohraniti. Pfeiffer predstavi nekaj programskih orodij oziroma možnosti umetne inteligence, ki bi lahko arhivistom pomagale pri vrednotenju fotografskega gradiva in obenem pri ločevanju med izvirnimi in z različnimi photoshopi predelanimi ali ponarejenimi slikami.

M. Schmidgall predstavlja stanje glede vrednotenja in obdelave digitalnega gradiva v vorarlberškem deželni arhivu. Ob tem opozori na paradoks, da se kljub inflaciji digitalnega gradiva »večji del uprave nagiba k temu, da porabijo več papirja kot kadar koli prej.« Čeprav pisarniško poslovanje poteka v okvirih dokumentnih sistemov, pa prihaja do težav, saj so opustili strukture centralnih pisarn in tako lahko zdaj vsak oddelek znotraj uprave samovoljno spreminja klasifikacijsko strukturo glede na svoje potrebe ali prakso. Z agendo »Vorarlberger Landesarchiv 2015« so bili storjeni prvi koraki k obvladovanju digitalnega spisovnega gradiva deželne uprave. Deželni arhiv pa se je v zadnjih letih podal na pot standardizacije arhivskega strokovnega dela, tudi zaradi možnosti dostopanja do arhivskih popisov in drugih iskalnih pripomočkov prek spleta. Standardizacija temelji na ISAD(G) in modelu EAD, vendar pa je po mnenju avtorja pri tem nujno upoštevati potrebe uporabnikov arhivskega gradiva, kajti sicer bo vsa on-line ponudba arhivov brez prave uporabne vrednosti in bodo arhivisti ustvarjali »kopico portalov v slogu Potemkinove vasi«.

Četrta večja vsebinski sklop prispevkov ima naslov »Obdelava in posredovanje informacij«. Začenja ga A. Kellerhals, ki za osnovo svojega razmišljanja vzame izrek pisatelja Tomasija di Lampeduse: »Če hočemo, da vse ostane tako, kot je, se mora vse spremeniti.« Med iskanjem odgovora na dilemo, ali naj arhivi v informacijski družbi delujejo kot svetilnik ali bolj kot sistem GPS, namreč ugotavlja, da je klasičnim arhivskim iskalnim pripomočkom, kot so inventarji, kartotečna kazala ipd., dokončno odklenkalo. Informacijska tehnologija omogoča in zahteva nove pristope arhivskega popisovanja, novi standard RIC pa odraža te možnosti, saj od večnivojskega popisovanja prehaja na področje večdimenzionalnega. Razlika med podatki in metapodatki, med dokumenti in podatki počasi izginja. Metapodatki v vlogi podatkov dajejo poizvedovanju po gradivu novo dimenzijo. Prav tako si morajo arhivi po mnenju avtorja prizadevati za to, da se informacije o gradivu pojavljajo na več mestih globalnega informacijskega sveta, ne samo na spletnih straneh arhivov (načelo »Out of the Box, into the World«). Kot dober primer navaja najdljivost informacij o gradivu v spletnem brskalniku Google ali v t. i. okoljih povezanih odprtih podatkov (kot je npr. Wikidata). Vse to ne pomeni, trdi Kellerhals, da je bilo preteklo delo na klasičnih arhivskih iskalnih pripomočkih zaman – informacije iz teh pripomočkov je namreč možno in koristno prenesti v informacijske sisteme.

B. Krenn predstavi potencialne, ki jih pri zajemanju in obdelavi strojno berljivega arhivskega gradiva ponuja umetna inteligenca na področju računalniške lingvistike oziroma jezikovne tehnologije (language technology). Pomoč umetne inteligence je dobrodošla zlasti v primeru, kadar metapodatki v gradivu niso zadostni ali ko je treba obdelati velike količine gradiva. Pri jezikovni tehnologiji gre, kot pojasnjuje avtorica, »v glavnem za opis metod, izhodišč in postopkov, ki so primerni za ekstrahiranje različnih vrst informacij iz nestrukturiranih besedil.« To pomeni npr. razčleniti besedilo na posamezne besede ali črke (znake), izdelati indekse ali terminološke slovarje na temelju besedišča, prepoznati in prebrati različne pisave, razčleniti večstavčne povedi na posamezne stavke, določiti semantične povezave znotraj besedila, najti ujemanje določenega besedila z drugimi besedili iz že zbranega korpusa, ekstrahirati lastna imena (osebna, zemljepisna, stvarna) ali pomembnejše podatke iz besedila itd. Predstavljena so že obstoječa orodja in algoritmi, po katerih umetna inteligenca obdeluje besedila. Avtorica za prihodnost napoveduje izoblikovanje novega poklica, ki bo združeval arhivistično in jezikovnotehnoško področje.

Prispevek C. Sonnlechnerja skuša na podlagi predstavitve historiografske platforme »Wien Geschichte Wiki« odgovoriti na vprašanja, komu in na kakšen način naj arhivi posredujejo digitalno gradivo in ali je bolje, da delujejo samostojno ali pa v povezavi z drugimi arhivi oziroma ustanovami. Na omenjeni platformi je bilo do konca leta 2017 objavljenih skoraj 40 tisoč znanstveno-strokovnih prispevkov ter okoli 6000 slikovnih podob na temo zgodovine Dunaja. Tako nastaja posebna platforma znanja o zgodovinskem razvoju mesta, vsebuje pa sedem pomenskih sklopov: osebnosti, topografski objekti, zgradbe, organizacije, dogodki, zemljevidi in drugo. Omenjeni portal Wiki je povezan z informacijskim sistemom dunajskega mestnega in deželnega arhiva, ta pa je del deželnega informacijskega sistema WAIS. S tem je omogočena široka medinstitucionalna interakcija (crowdsourcing). Tako je postal Wiki »*poleg osebne svetovanja v čitalnici instrument, s katerim se zainteresirane uporabnike usmeri k mestom, kjer lahko dobijo na poizvedovanje po dokumentih rezultate prek spleta ali kjer lahko najdejo fonde, v katerih mora potekati njihovo raziskovanje, da pridejo do konkretnih rezultatov*«.

O razmerju med klasično arhivsko strokovno obdelavo gradiva in sodobnim dostopanjem do informacij piše G. Vogeler. Pri tem definira pojem »*digitalno družboslovje*« kot področje raziskovanja vplivov digitalne in digitalizirane kulturne dediščine na družbo. Rezultat raziskovanja ni poglobljena študija posameznega predmeta, temveč narativna študija, ki s pomočjo analitičnih, grafičnih in drugih prikazov ponazori njegovo kontekstualnost in povezljivost znotraj množice. To ponazori konkretno, na arhivskem področju – starejši mednarodni standardi so posebej obravnavali (p)opis gradiva (ISAD(G)), korporacij in oseb (ISAAR(CPF)) ter funkcij (ISDF); po drugi strani pa najnovejši konceptualni model RIC ta različna področja opisa povezuje v celoto, tako da je mogoče s poizvedovanjem po določenem gradivu najti informacije ne samo o njegovi vsebini, temveč tudi o postopku njegovega nastanka, razvrstitvi znotraj klasifikacijske strukture pri ustvarjalcu in v arhivu, o osebah, ustanovah in dejavnostih, ki so na različne načine povezane z gradivom, njegovo vsebino ali katero drugo lastnostjo. Vogeler navede primer iz avstralskega državnega arhiva, kjer lahko uporabnik pri poizvedovanju mdr. razvrsti zadetke po tem, kako pogosto se določena beseda pojavi v naslovu neke popisne (opisane) enote. Ker lahko na podlagi tovrstnega iskanja dobimo veliko število zadetkov, se avtorju zdi pomemben premislek o metodologiji arhivskega popisovanja v prihodnosti, npr. ali naj se pri naslovih dokumentov znotraj neke skupine dodajo tudi podatki o nadrejenih enotah.

Tovrstna razmišljanja nadaljuje M. Novak. Opozarja na to, da obstaja diskrepanca med mnenjem arhivistov o značilnostih arhivskih informacijskih sistemov in izkušnjami uporabnikov tega sistema. »*V arhivski praksi je očitno, da so arhivske ustanove vzpostavile različno, a kompatibilno tehnološko infrastrukturo,*« ugotavlja avtor. »*Toda postavlja se preprosto vprašanje: ali so tudi razvile za to potrebne metode arhivskega strokovnega dela in dosegle znanje, ki ustreza novim tehnološkim možnostim in potrebam uporabnikov.*« V analitičnem pregledu razvoja arhivskih informacijskih sistemov v Sloveniji avtor opozori na težavo, da starejši popisi gradiva niso bili v skladu s standardom ISAD(G) in so morali biti pred prenosom v informacijski sistem podvrženi popravkom. Tradicija popisovanja gradiva v papirnem okolju je mdr. povzročila različne metode oblikovanja naslovov, ki pa se s preходом na popisovanje v IT-okolju niso spremenile – tako Novak ugotavlja, da v podatkovni bazi slovenskih regionalnih arhivov SIRAnet naslovi na nivoju združenih dokumentov vsebujejo dosti več besed oziroma črk/znakov kot naslovi na višjih popisnih nivojih in so na ta način informacijsko bogatejši. Ta razlika se nato odraža tudi v postopkih poizvedovanja po gradivu. Za oblikovanje ustreznih metod dela je treba razumeti, kaj vse se dogaja z zajetimi podatki v različnih informacijskih okoljih – na primeru mednarodnega arhivskega portala Archives Portal Europe avtor opozori na težave, ki se lahko

npr. pojavljajo ob prevodih že tako osnovnih entitet, kot je ime kraja (Dunaj ima npr. v različnih jezikih različna imena: Wien, Beč, Videň, Vienna ...). Zato Novak med zaključki zapiše: *»Zajeti in urejeni podatki morajo zadostiti številnim zahtevam in standardom na zelo različnih ravneh: tehnični, lingvistični, informacijski idr. Arhivisti bi se morali zavedati vseh posledic, ki nastanejo, kadar arhivski popis ni v skladu s strokovnimi pravili.«*

V zadnjem vsebinskem sklopu, »Arhiv znotraj svojega okolja«, so objavljeni trije prispevki. D. Schenk v svoji predstavitvi razvoja arhivske teorije na področju Nemčije ugotavlja, da se pojavlja vedno več instanc, ki razglašajo, da se spoznajo na pojme kot »arhiv«, »arhiviranje« ipd. To avtor imenuje arhivski preobrat (archival turn). Arhivski strokovni srenji pa za nova »arhivska« razmišljanja *»ne more biti vseeno, saj so vplivna in učinkovito prodirajo v javnost.«* Arhivska znanost bi morala po avtorjevem mnenju razviti veliko širše znanstveno polje, ki bi združevalo praktično, teoretično in historično področje, in na ta način preseči definicijo, da gre le za pomožno zgodovinsko vedo, katere glavna naloga je zagotavljati vire za zgodovinopisje. Z vidika arhivistov bi morala arhivistika v okviru kulturnoznanstvenih in humanističnih razprav opisati in utemeljiti arhivsko prakso *»kot pomemben vidik spominjanja in dožemanja preteklosti.«*

Prispevek J. Kemperja predstavlja možnosti, ki jih sodobna informacijska tehnologija ponuja za uspešno uveljavitev arhivov v javnosti, z namenom znebiti se tradicionalnega predsodka, da poteka arhivsko strokovno delo med kupi zaprašenih listov. Meni, da je *»konec s časi, ko je arhivistom in arhivistkam zadoščovala njihova ustanova s tistimi nekaj osnovnimi nalogami in ko je bilo število uporabnikov oziroma dejavnosti, kot so razstave, pedagoško in drugo izobraževanje ter delo za javnost, le obrobna opomba.«* Veliko priložnost vidi v medijih in družbenih omrežjih, zato predstavi nekatere uspešno izvedene projekte arhivov in drugih ustanov s področja kulturne dediščine, ki so vključevali javnost. Za konec izrazi zadovoljstvo ob pričakovanju prve nemške, po ameriškem vzoru izvedene »noči v arhivu«.

Zadnji prispevek je delo M. Glauerta, skuša pa podati odgovor na vprašanje, kaj pomeni biti »uspešen arhiv«. Avtor ugotavlja, da za definicijo uspešnosti ne obstajajo objektivna merila. Število arhivskih fondov in zbirk, količina hranjenega gradiva v tekočih metrih, število uporabnikov in zaposlenih, število izdanih publikacij in iskalnih pripomočkov, vse to so zelo relativni kriteriji za določanje uspešnosti, saj so odvisni od številnih okoliščin. V Nemčiji, od koder avtor prihaja, arhivi niso pridobitne organizacije, niso podvrženi delovnim normam, prav tako ne pričakovanjem in pritiskom, ki so jih npr. deležni muzeji in knjižnice. So pravzaprav brez konkurence. To je *»gotovo tudi razlog, da so se arhivi morali doslej le v manjši meri dokazovati pri vprašanih primerjave dosežkov, merjenja učinkovitosti ali konzuma.«* Prav to pa po drugi strani povzroča neprepoznavnost arhivov. *»Ne dajejo pečata ugledu nekega mesta ali regije, niso magneti za turiste, tudi ne sredstvo gospodarske pobude ...«*. Glauert meni, da določanje uspešnosti arhiva ne bi smelo temeljiti na obsegu njegove produkcije (output), temveč na rezultatu (outcome) oziroma učinkih le-te (impact). V ta namen si moramo postaviti naslednja vprašanja: katere učinke na družbo si arhivi pravzaprav želimo in katere učinke trenutno izkazujemo, kdo so naši uporabniki in kdo izmed njih od arhivov največ pridobi, kolikšna je ekonomska vrednost nekega določenega gradiva ob predpostavki, da ne bi bilo ohranjeno in tako danes ne bi bilo uporabnikom na razpolago. Iz vsega omenjenega sledi, da arhiv ni uspešen, če npr. lahko izkaže veliko število obiskov svoje podatkovne baze prek spleta, *»temveč če iz tega sledijo naročila, obisk čitalnice in uporaba arhivskega gradiva, posledično pa nova spoznanja, novi raziskovalni rezultati in publikacije ter na koncu celo družbeni učinek na izobraževanje, znanost, kulturo, pravno varnost in demokracijo.«*